

Airde fuaime: cad a fhágann fuaim níos glóraí?

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh trí iarraidh ar na daltaí na fuaimeanna is ciúine agus is glóraí is féidir leo a chloisteáil a ainmniú. Tuarann na páirtithe an athróidh airde na fuaime má bhuailtear cnag éadrom agus ansin cnag láidir ar dhroma. Croitheann na grúpaí rís ar dhroma, buaileann siad cnag éadrom air agus ansin cnag láidir, féachann siad ar an rís ag léim agus éistean siad. Léiríonn an acmhainn idirghníomhach Taiscéalaí Fuaime ar an gclár bán idirghníomhach an smaoineamh céanna faoin gcrith níos mó, agus déanann sí idirdhealú idir fuaim ghlórach agus fuaim ghéar. Taifeadann na daltaí a dtuar, cé chomh hard is a léim an rís, agus ord ón bhfuaim is ciúine go dtí an fhuaim is glóraí ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe, agus ansin míníonn siad ina bhfocail féin go ndéanann creathadh níos mó fuaim níos glóraí.

Cuspóirí foghlama

- Tuar agus tabhair faoi deara go ndéanann creathadh níos mó fuaim níos glóraí
- Socraigh fuaimeanna ón gceann is ciúine go dtí an ceann is glóraí, bunaithe ar an méid a chonaic agus a chuala tú

Sula mbuailfidh an clog – ullmhúchán

Leag amach druma amháin nó tobán le scannán sínte air agus beagán ríse tirime do gach grúpa sula mbuaileann an clog, ach coinneigh iad de na boird go dtí go mbeidh an chuid Ag Tosú thart. Aontaigh comhartha stoptha leis an rang. Giotár bandaí leaisteacha do gach grúpa (roghnach): ná tabhair amach é ach amháin má bhíonn am ann tar éis na trialach leis an druma.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
druma ranga, nó tobán le scannán nó craiceann balúin sínte air	1	grúpa	trealamh na scoile	stán brioscaí folamh nó tobán uachtar reoite folamh le balún sínte thar an taobh oscailte agus é daingnithe le banda leaisteach
rís thirim	1	grúpa	ollmhargadh	salann tirim nó lintilí neamhchócaráilte
giotár bandaí leaisteacha (bosca beag le 2–3 bhanda rubair sínte trasna air)	1	grúpa	seomra ranga	rialóir á choinneáil thar imeall deisce agus á phreabadh go réidh
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	páipéar bán agus an múinteoir ag rá na gceannteideal os ard

Pointe sábháilteachta

Cosain na cluasa ar phlabanna an-ard; ná ceadaigh cnagadh in aice le haghaidheanna; ba cheart do gach duine stopadh gan bogadh nuair a thugtar comhartha stoptha an ranga. Nítear na lámha tar éis láimhseáil na ríse más gá.

Céimeanna teagaisc

- **Cad a cheapaimid?:** Luaigh an téarma 'airde fuaime' go héadrom, ar an gclár amháin. Déan gníomhaíocht smaoinigh-péireáil-roinn faoi cnag éadrom agus ansin cnag láidir: níos glóraí, níos ciúine, nó mar an gcéanna? Bailigh na tuair gan breithiúnas a thabhairt orthu. Coinnigh siar an focal 'creathadh' go dtí go mbeidh an rís ann. Stiúir an comhrá i dtreo na fuaime féin, ní i dtreo na tuinairde — coinnigh 'glórach' agus 'géar' ar leith óna chéile.
- **Éadrom, ansin láidir:** Léirigh é uair amháin os ard leis na céimeanna déan iontas-tuar-tástáil-breathnaigh-smaoinigh, ag bualadh an spota céanna ar an gcráiceann gach uair. Tabhair an obair do ghrúpaí de thriúr nó de cheathrar: buaileann duine amháin an druma, féachann duine eile ar an rís, éisteann duine eile, agus ansin malartaíonn siad ról. Ainmnigh an creathadh nuair a léimeann an rís. Ná tairg an giotár bandaí leaisteacha go dtí go mbeidh an druma agus an rís críochnaithe ag gach grúpa agus go mbeidh ról malartaithe acu uair amháin; fág ar lár é má tá na nóiméid gann.
- **Féach ar an gcrith ar an gclár:** Láimhseáil féin an acmhainn idirghníomhach Taiscéalaí Fuaime, leis an druma amháin. Bog ó chiúin → glórach agus fiafraigh an raibh an crith níos mó agus an fhuaim níos glóraí. Príomhsheiceáil: an éiríonn an fhuaim níos géire, cosúil le gíog, nó an bhfanann sí mar an cineál céanna fuaime agus ní éiríonn sí ach níos glóraí? Nasc an crith ar an scáileán leis an rís a bhí ag léim. Múch an ton más gá ciúnas sa seomra.
- **Taifead an méid a fuaireamar amach:** Scríobh na trí fhuaim go hiomlán ar an gclár sula dtosaíonn na pinn luaidhe: druma éadrom, druma láidir, guth cainte (nó clog na scoile, uair amháin, agus an rogha chéanna do chách). Ar dtús: an tuar, móide sceitsí simplí de ché chomh hard is a léim an rís, le lipéid ciúin/glórach. Caithfear a chríochnú: an t-ord ón gceann is ciúine go dtí an ceann is glóraí. Má bhíonn an t-am scríbhneoireachta gann, coinnigh na líníochtaí an-simplí agus brúigh gach duine ar aghaidh chuig an ord.
- **Cad a fuaireamar amach?:** Trí nóiméad amháin. Meall ó na daltaí, ina bhfocail féin, go ndéanann creathadh níos mó fuaime níos glóraí, ag díriú ar an rís agus ar an druma ar an gclár. Luaigh sampla nó dhó ó shaol laethúil na scoile agus nasc éadrom le cúram na gcluas. Ná déan an t-ord arís. Má deir duine éigin fós gur fhág an cnag láidir an fhuaim 'níos géire', abair líne ghearr amháin nó seinn an druma ar an gclár arís go tapa.

Cad ba cheart a fheiceáil

Le cnaganna láidre, léimeann an rís níos airde agus bíonn an fhuaim níos glóraí; le cnaganna éadroma, bíonn preab bheag ann agus fuaime níos ciúine. Grúpa nach mbogann a rís ach ar éigean, is iondúil go mbíonn scannán níos tanaí nó cnag níos daingne i lár an chraicinn ag teastáil uaidh. Ba cheart don ord an druma éadrom a chur mar an fhuaim is ciúine, an guth cainte sa lár, agus an druma láidir mar an fhuaim is glóraí (nó clog na scoile má chuir tú é sin ina áit).

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- Measann na daltaí gur ionann glórach agus géar — deir siad go bhfágann cnag láidir an fhuaim 'níos géire', cosúil le gíog. — Ar dhroma an Taiscéalaí Fuaime, bog ó chiúin go glórach agus fiafraigh: an cineál céanna fuaime, níos glóraí amháin, nó níos géire, cosúil le gíog? Athluaigh: athraíonn crith níos mó airde na fuaime, ní an tuinairde.
- Síleann na daltaí gur draíocht atá in aon 'sreang fórsa' amháin nó i 'bualadh níos crua', seachas creathadh níos mó is féidir leo a fheiceáil. — Dírígh méar ar an rís: is é an léim an crith. Fiafraigh cén cnag a chuir an rís ag léim níos airde agus cén ceann a bhí níos glóraí, ionas go nascann an fhianaise an dá rud.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Cleachtadh béil ar dtús (Thuar mé... Chonaic mé an rís... Chuala mé...), agus is leor líníochtaí de ché chomh hard is a léim an rís, iad féin amháin, mar thaifead iomlán; oibrigh leo ag bord an mhúinteora le haghaidh an oird ón gceann is ciúine go dtí an ceann is glóraí. • Coinnigh na ról seasta níos faide ionas nach ndéanann leanbh nach bhfuil chomh muiníneach ach féachaint ar an rís, nó éisteacht amháin, sula malartaíonn sé nó sí ról.	• Comhlánaigh an tuar, an dá sceitse den rís le lipéid ciúin/glórach, agus ord na dtrí fhuaim ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe. • Tar éis malartú amháin, abair os ard cén cnag a thug an léim ba mhó agus an fhuaim ba ghlóraí.	• Cuir abairt ghearr amháin leis an leathanach sa dialann a nascann crith níos mó le fuaime níos glóraí. • Má tá an giotár bandaí leaisteacha amuigh, cuir priocadh éadrom agus priocadh láidir i gcomparáid le chéile trí éisteacht amháin, agus abair ar sheas an riail chéanna.

Nasc traschuraclaim

Nasc le hord agus le comparáid sa Mhatamaitic — rangaíonn na daltaí trí fhuaim ón gceann is ciúine go dtí an ceann is glóraí bunaithe ar fhianaise, ní ar bhuillí faoi thuairim.

